తల్లి ప్రాణం

పెళ్ళీడు వచ్చిన పిల్ల విషయంలో—ఆడ వలసిన అబద్ధాలన్నీ ఆడినా మా సుశీ వివాహం కాలేదు. సంవత్సరంనుంచి ప్రయత్నం చేసినా కూడా.

దానికి పెండ్లి కాకపోవడానికి కారణం అది నల్లగా ఉండటమేనని ఎవరైనా సూచాయగా అన్నారా మా ఆవిడ ఎగిరిపడేది.

"మా అమ్మాయి కేమండి ? బంగారపు తల్లి ! నల్ల రూపుఅయితే మట్టుకు ఏం ? ఎఱ్ఱగా బుర్రగా ఉండగానే సరా ! ఏమిటి, ముఖాన కళాకాంతులు ఉండవద్దా ! మా చిట్టి తల్లిని చూడండి, మరి వాళ్ళ అమ్మాయిని చూడండి, మీకే తెలుస్తుంది ! అదీ కాక......

మా అమ్మాయి పనిపాటలు చక్కగా చేస్తుంది. పెద్దా చిన్నా వ్యత్యాసం తెలుసు. మాట మర్యాద తెలుసు ఇంకేమి కావాలండీ ఆడదానికి."

ఇల్లాగ మా ఆవిడ అనేది.

నిజం సంగతి ఏమిటీ అంటే మా సుశీ ఇవతలచెంబు అవతలపెట్టదు. అదేమిటే అంటే గయ్యిమని లేస్తుంది కూడాను. తల్లితో ఎప్పుడూ పోట్లాడుతునే ఉంటుంది.

మా కాంతం ఇతరులతో చెపటం మటుకు, "మా పిల్లకు నోట్లో నాలిక లేదమ్మా! ఎవ్వరేగ మన్నా నోరెత్తదు ఎట్లా బ్రతుకుతుందో" అని చెపుతుంది.

పిల్లకు పెండ్లి కావటానికి ఆవిడ చేయవలసిన ప్రయత్నం అంతా చేస్తునే ఉంది. మా బంధుగులు అందరూ కూడా "ఆ పిల్లకేం విశేషమైనటువంటి పిల్ల, బుద్ధిమంతురాలు కుటుంబం కూడా చాలా సాంప్రదాయంగల కుటుంబం" అని అనుకొంటున్నారు.

ఇల్లాగ మంచిపేరు వచ్చినా మా అమ్మాయికి క్రిందటి సంవత్సరం ఎంత ప్రయత్నించినా పెండ్లికాలేదూ దానికి కొన్ని కారణాలు ఉన్నాయి.

౨

మొదటి సంగతి ఏమిటీ అంటే పిల్లకు చాలా చిన్న వయస్సు అనీ యింకా రెండు మూడేండ్లు ఉంచుదామనీ నేను అనుకొని గట్టిప్రయత్నం చేయలేదు. ఆవిడ కేమో దానికి ఈ చిన్నతనంలోనే మూడు ముళ్ళు వేయిద్దామని పట్టుదల......ఈ విషయంలో మా యిద్దరికీ చాలా ఘర్షణలు జరిగినవి.

పిల్ల పెద్దదయితే తనకు అచ్చట్లు ముచ్చట్లు జరగవని ఆవిడ అంటుంది. నీ సరదాలు తీర్చేందుకు కాదు పిల్లకు పెండ్లి చేయటం, అని నేను అంటాను. దానిమీద పోట్లాట.

అసలు ఆవిడ పట్టుదల ఏమిటీ అంటే, తనకు పన్నెండో ఏట పెండ్లి అయిందట. అందుకని తనకూతురు వివాహం కూడా పన్నెండో ఏటనే జరగాలంటుంది. ఇది ఆవిడ మొండి వాదన. నేను ఒప్పుకోలేదు. పోట్లాట.

“బంతులాడించటం, గంధంపూయించటం ఈ సరదా లన్నీ, చిన్నతనంలో జరిగితే బాగుంటాయి గాని, పెద్ద అయిన తరువాత ఏమి బాగుంటయి అండీ ?” అన్నది ఆవిడ.

“ఏమి ? ఎందుకు బాగుండదూ, పెద్దవాళ్ళు మట్టుకు గంధం పూయకూడదా ?” అన్నాను నేను.

కాంతం పెదవి విరచి “ఎబ్బే ! ఎద్దుల్లాగ ఉండి, గంధాలు పూసుకోవటం ఏం బాగుంటుందండీ ?” అన్నది.

తరువాత కాస్త సిగ్గుపడుతూ తలవంచుకొని అన్నది. “మన పెండ్లికి నేను పన్నెండు ఏండ్లదాన్ని, మీకూ చిన్న తనమే. నా బుగ్గమీద మీరు గంధం చిలకరించారు. ఎంత ముచ్చటగా ఉంది. జ్ఞాపకం లేదూ ?”

“లేకేమీ ? అదీ జ్ఞాపకం ఉంది. నీవు గంధం పూస్తూ పూస్తూ నా చెంపమీద చిటుక్కు మనిపించటమూ జ్ఞాపకం ఉంది !” అన్నాను నేను కాస్త ఎత్తిపొడుస్తూ.

“అల్లాగ చెయ్యబట్టే మీరు ఈ మాత్రం అయినా చెప్పుచేతలలో ఉన్నారు” అన్నది ఆవిడ.

"అమ్మాయి చేతకూడా అల్లాగ చేయిద్దామనా నీ ఉద్దేశం ?"

"అల్లాగే అనుకోండి పోనీ. అందులో తప్పేముంది?" అని ఆవిడ నవ్వింది.

ఆవిడ ఎన్ని చెప్పినా నాకుమటుకు పిల్లకు అంత చిన్న తనంలో వివాహం చెయ్యటం బొత్తిగా యిష్టం లేకపోయింది. అందుకనే మరో రోజున గట్టిగా వాదించాను ఆవిడతో, మొగుడంటే ఏమిటో తెలియని వయస్సులో పెండ్లి చేయ కూడదని.

ఆ మాటమీద ఆవిడ ఎత్తుకొన్నది "ఏమిటండీ తెలి సేది ? అంత తెలిసేదాకా వస్తే దానికి పెండ్లి మీరు చేసే దేమిటి ! అదే చేసుకొంటుంది" అన్నది ఆవిడ.

"పోనీ ! చేసుకోనీ. అందులో తప్పు ఏమీ లేదు" అన్నాను నేను.

కాంతం వింతగాచూస్తూ, "అదేమిటండీ అల్లా అం టారూ ? మన మేమన్నా కిరస్తాని వాళ్ళమా ఇష్టంవచ్చిన వాణ్ణి చేసుకో నియ్యటానికి ! ఛీ ఛీ అల్లా ఎప్పుడూ అన బోకండి" అని విసుక్కున్నది.

నేనూ విసుక్కున్నాను. పెండ్లిఅంటే ఏమిటో, మొగు డంటే ఏమిటో, తెలియ నక్కరలేదా ?" అని.

కాంతం కచ్చింతంగా చెప్పేసింది. "ఏమీ తెలియ నక్కరలేదు. నాకు తెలిసింది మొగుడు అంటే ఏమిటో !

ఏమిటండీ మీ తంతానూ! మొగుడంటే తెలియటం ఏమిటి నాబొంద! తెలియక ఏంజేస్తుందండీ? మెళ్ళో పుస్తె గట్టిన వాడు మొగుడు! అన్వ! ఆ సంగతి తెలియక పోతుందనే మీ భయం?"

నాకు కాస్త చిరాకు వేసింది. "పుస్తె గట్టిన వాడు మొగుడై కూచ్చుంటున్నాడని నాకూ తెలుసు. కాస్త ప్రేమలు ఏర్పడ్డ తరువాత మొగుడు కావటం మంచిది. అదీ నేను అనటం!" అన్నాను.

ఈ మాటలు విని కాంతం పక పకా నవ్వి అన్నది. నేను వట్టి తెలివితక్కువ మాట అన్నట్లుగా చూస్తూ: "మొగుణ్ణి ప్రేమించాలని ఆడదానికి ఒకరు చెప్పాలా? చూడండి, అది ఎవ్వరూ చెప్పనక్కరలేదు. అదే పుట్టు కొస్తుంది. బావిలో జల ఊరుతుంది చూశారూ అల్లాగ ఆడ దాని హృదయంలో జలలు పుడతయి."

ఈ మొండివాదన చూచి వళ్ళు మండి నే నన్నాను "అది సరే, ముందుగా ప్రేమించి, ప్రేమించినవాణ్ణి చేసు కోవాలె. అది నవీన పద్ధతి."

కాంతం అసహ్యించుకొని "ఛీ ఛీ పెండ్లి కాకపూర్వం ఎవ్వరినీ ప్రేమించకూడదండీ. అది మహాపాపం. నా పిల్ల అల్లాంటి అభాగ్యపు పని ఎప్పుడూ చెయ్యదు, తెలిసిందాండీ" అని స్పష్టంగా చెప్పింది.

ఇల్లాగ వాదనలు చాలా సార్లు జరిగిన తరువాత, ఇక ఆవిడ పోరు పడలేక పిల్లను పన్నెండో ఏటే పెండ్లి చేద్దామని నిశ్చయించాను.

3

ఈ నిశ్చయానికి వచ్చిన తరువాత కూడా పెండ్లి కాక పోవటానికి కారణం నా అశ్రద్ధ. మా చెల్లెలు కొడుక్కు ఇద్దామని నేను మొదటినుంచీ అనుకొంటున్నాను. అయిన సంబాధం అనీ, ఊళ్ళో సంబంధం అనీ ఆశపడ్డాను. మా చెల్లెలు మా వూళ్ళోనే ఇంకొక పేటలో ఉంది. వాళ్ళకు పెద్ద ఆస్తిపాస్తులు లేకపోయినా తిండికి లోటులేకుండా జరిగే ఏర్పాటు ఉంది. మా మేనల్లుడు పేరు శ్రీనివాసరావు. 'సీను' అని పిలుస్తాము. మా అమ్మాయి కంటే ఓచాయ మెరుగు. స్కూలు ఫైనలు చదువుతున్నాడు. పిల్లకు ఈడువచ్చిన తరువాత మా సీనుకు ఇచ్చి ముడిపెడదామని అనుకొని వేరే సంబంధం విచారించకుండా ధైర్యంగా ఊరుకొన్నాను.

అదీకాక ఈ విషయం మా బావగారితో అప్పుడప్పుడు హెచ్చరిస్తూ ఉండేవాడిని. ఆయన అనేవాడు "నాదేమి ఉందోయి. మీ చెల్లెలు యిష్టం. మీ ఇష్టం. నేను కాదంటానా ?" అని.

నాకూ ధైర్యంగా ఉంటూ ఉండేది. మా చెల్లెలు అభ్యంతర పెడుతుందని నేను కలలోనైనా అనుకోలేదు.

ఒకరోజున మాటల సందర్భంలో కాంతం "అమ్మాయిని నీనుకు ఇయ్యటానికి పడదండీ. ఎందుకూ లేనిపోని ఆశలు పెట్టుకొని కూర్చోటం! ఎక్కడైనా చూడండి" అని చెప్పే దాకా నాకు ఈ విషయం తెలియదు.

"మా చెల్లెలు సుశీని తన కొడుక్కి ఎందుకు చేసుకోదు? మన మీద ఏమన్నా కోపం వచ్చిందా?" అని అడిగాను ఆ మాటమీద.

కాంతం చెప్పుకొచ్చింది "మా సుశీ బారసాల రోజునే ఆవిడ అన్నదట మా చెల్లెలుతో "వదినా, దీనిని నీ కొడుక్కి చేసుకోవమ్మా" అని.

మా చెల్లెలు ఎందుకన్నదో మరి. మూతీ ముక్కూ విరిచి అన్నదట. "నేను చేసుకోను వదినా, చేసుకోక చేసుకోక ఈ నల్ల పిల్లనే చేసుకోవాలా" అని.

నీ కూతురు నల్లనిది అంటే మా కాంతానికి చాలా కోపం. అందుచేత ఆవిడకు మా చెల్లెలుపై కోపంవచ్చింది. వచ్చి అన్నదట, 'నా పిల్ల నల్లనిదా? నీ కొడుకే మహా ఎఱ్ఱటివాడు కామాలు! అంత నల్లని పిల్లను నీవు చేసుకోనే వద్దులే. నా కూతురుకు మొగుడు దొరక్క పోయినపుడు చూద్దాం లే' అని.

ఈ మాటలు కాస్త కష్టంగానే అన్నది. మా చెల్లెలూ ఏదోఅన్నది. మొత్తంమీద ఇద్దరూ మాటా మాటా అనుకొన్నారు. ఇదిఎప్పుడో జరిగినసంగతి. అయినా కాంత ఈ

విషయం మరిచిపోలేదు దాని తరువాతకూడా నా కాంతం సత్తిని నీవుకు చేసుకోవడానికి అని అంటే, నా చెల్లెలు ఏమంత ఉత్సాహం కనపరచక ఊరుకున్నదట.

చివరకు మా ఆవిడ ఒక్కమాట అన్నది: "అంత యిష్టం లేకపోతే పోనీయండి. ఏంచేస్తాం. కాళ్లా వేళ్లాబడి చేసుకోమని బ్రతిమిలాడుతామా ఏమిటి. దానికి ఎక్కడ రాసి పెట్టి ఉందో అక్కడే అవుతుంది."

ఈ మాటలు వినేసరికి నా గుండెల్లో రాయి పడ్డది. పరాయిసంబంధం నేనేమి తేగలను?

"చూడూ కాంతం. పన్నెండు ఏండ్లనాటి విషయం మనస్సులో ఉంచుకొని నిక్షేపంలాంటి మేనరికం వదులుకోటం నా కేమీ ఇష్టం లేదు. పరాయిసంబంధాలు ఊరికే వస్తాయా? వేలకు వేలు పొయ్యాలె. ఎక్కడనుంచి తెచ్చేది?" అని అడిగాను.

"మీరే చేస్తున్నారా పెండ్లి: ఎవ్వరూ చెయ్యటం లేదా? ఎక్కడ నుంచి తెచ్చేదంటే నేనేం చెప్పేదండీ! రంగయ్యగారు మొన్న వాళ్ళ అమ్మాయికి రెండువేలుకట్నం యిచ్చి, పెండ్లిచేశాడా లేదా-?" అన్నది కాంతం కోపంగా.

"రంగయ్య ఇల్లుఅమ్మి చేశాడు"అన్నానునేను.

"మీరుకూడా ఏదైనా అమ్మండి" అన్నది కాంతం విసుగ్గా.

"ఆ. అల్లాగే పిల్లకు మంచి సంబంధంకావాలే. కట్నం ఇస్తేనేగాని మంచి సంబంధాలు రావు. కట్నం ఇయ్యటానికి

డబ్బులేకపోతే ఏదైనా అమ్మటానికి నేను సిద్ధంగా ఉన్నాను కాని, ఏది అమ్మాలో తెలియటంలేదు. చూస్తూ, చూస్తూ మనం అద్దెకున్న, ఈ పరాయికొంప ఎల్లా అమ్మేది అని చూస్తున్నాను'' అన్నాను నేను.

''ఏమి అమ్ముతారో మీ ఇష్టం. పిల్లకు మట్టుకు వైశాఖమాసంలో వివాహం చెయ్యక తప్పదు'' అని కచ్చితంగా చెప్పి వెళ్ళిపోయింది.

౪

నాస్థితిలో ఉన్న గృహస్తు, మేనరికం వదులుకొని కట్నాలుపోసి, పరాయిసంబంధం తేవాలని అనుకోటం చాలా తెలివి తక్కువపని. అయినా నేను కూడా ప్రయత్నంచేసి చూద్దామని మా చెల్లెలు దగ్గర సుశీ వివాహ విషయం ఎత్తాను. మా కాంతం అన్నమాట నిజమే: మా చెల్లెలు ఉత్సాహంగా మాట్లాడలేదు.

''ఎందుకులే అన్నయ్యా, అందరికీఇష్టమై, మనస్సులు కలిస్తే చేసుకోవాలెకాని, ఒకరికిఇష్టమూ, ఇంకొకరికి అయిష్టమూ అయితేఎందుకు చెప్పు'' అన్నది.

కాంతానిది ఏమీ లేదనీ, దాని మాటలు పట్టుకొని కూర్చోకూడదనీ, అది వట్టి తెలివితక్కువ మనిషి అనీ ఇల్లాగ ఏవో చెప్పానుగాని మా చెల్లెలుకు ఏమీ తృప్తి కలుగలేదు.

దానితరువాత వాళ్ళూ, వాళ్ళూ చెప్పిన సంగతుల వల్ల అసలువిషయం బైటపడ్డది.

మాట సామెతగా సుశీని నీ కొడుక్కు చేసుకో వదినా అని అంటుంది గాని గట్టిగా అసలేదు అని మా చెల్లెలుకు కాంతంపైన కోపం.

"ఇంకా ఏం గట్టిగా అనేది. నా బొంద. ఎన్నిసార్లు అడిగినా, 'ఆఁ మీ సుశీని మా అబ్బాయికి ఎందుకిస్తావు లేవమ్మా ? దాని కే జమీందారు వస్తాడో, అనో 'అమ్మా, సుశీని చేసుకొంటే అది సరిగ్గా కాపరం చేస్తుందమ్మా, మొగుణ్ణి వంగదీసి కొట్టేలా గుంది' అనో అంటుంది గాని సరే అని నోటితో అనదండి ! నేను ఏం జేసేదమ్మా!" అని కాంతం అంటుంది.

ఇంతకూ కాంతం, మా చెల్లెలుగారి యింటికి వెళ్ళి కూర్చొని, వదినా నా కూతుర్ని నీ కొడుక్కు చేసుకోమని అడిగి, కట్నం ఇంత యిస్తాము ఇల్లాంటి లాంఛనాలు జరుపు తాము అని చెప్పలేదని మా చెల్లెలుకు కోపం.

"పరాయి సంబంధం కాదాయె. కట్నం కానుకా ఇంత అని ముందుగా నిర్ణయించు కోటానికి ! మా సరదా కొద్దీ మేము ఇస్తాము. అన్నీ చెప్పాలాఏమిటి, ఈవిడగారికి ముందుగా. అసలు చేసుకోటానసే అనదాయె ఏమిటా శాణీ తనము" అంటుంది మా కాంతం.

ఇవన్నీ మనస్సులో ఆలోచనలే. బయటికి ఏమీ అనుకోలేదు. కాని కోపాలు తాపాలు లోపల లోపలే వృద్ధి పొందినవి.

చివరకు ఎంతవరకు వచ్చింది అంటే, "మా వదిన బ్రతిమిలాడితేగాని నేను సుశీని నా కొడుక్కు చేసుకోను. ఎందుకు బ్రతిమి లాడదో చూస్తాను. అంతగా బ్రతిమిలాడక పోతే పోనీ, నా కొడుక్కు పెండ్లి కాక పోతుందా ?" అని అనుకొన్నది మా చెల్లెలు.

"ఊళ్ళో సంబంధం గదా, ఏదో మేనరికం అని చూస్తుంటే, ఈవిడగారు పిచ్చెనెక్కి కూర్చున్నదే !

నేను వెళ్ళి బ్రతిమిలాడి, నా కూతుర్ని చేసుకో తల్లీ అని ప్రాధేయపడాల కామాలు. నేనేమీ పడను. నా కూతురుకు పెండ్లి కాకపోతే చూద్దాములే." ఇల్లాగ కాంతం అనుకున్నది.

౩

సుశీకి సంబంధాలు విచారించడం సాగించాము. బాపట్లలో ఒక పిల్లవాణ్ణి చూచి వచ్చాను. పిల్లవాడు అందంగానే ఉన్నాడు. అయితే చదువూ లేదు, ఆస్తీ లేదు. కట్నంమట్టుకు వెయ్యి నూటపదహార్లు కావాలన్నారు. ఈ సంబంధం విషయమై కాంతం విని తలతిప్పి 'ఊఁహూ, ఇది లాభంలేదు. ఇంకెక్కడైనా చూడండి' అన్నది.

తరువాత రాజమండ్రిలో ఒక సంబంధం కనబడ్డది ఆ కుర్రవాడు స్కూలు ఫైనలు చదువుతున్నాడు. ఇక మరేమీ ఆస్తిలేదు. నల్లగా ఉన్నాడు. రెండువేలకు పై

మాటే ! రెండువేల కట్నం ఎక్కడ నుంచి తెచ్చి ఇస్తాము! అయినా ఏంజూచి ఇస్తాము !

ఎన్నిచోట్ల చూచినా మా మనస్సుకు నచ్చిన సంబంధం కనపడలేదు. కాస్త ఆస్తిఉన్నవాడు మూడువేలిస్తావా, నాలుగువేలు ఇస్తావా ? అని అడగడం సాగించాడు ఆస్తి ఉంటే చదువు ఉండదు. చదువు ఉంటే ఆస్తి ఉండదు. ఈ రెండు ఉంటే రూపము ఉండదు.

ఇంతకూ ఇందులో ఒక్కడూ. మా సీను కంటె మెఱుగుకాదు. పైగా కట్నాలు కానుకలు బోలెడు. సంబంధాలు వెతకలేక విసుకెత్తింది. ఒకరోజున కాంతంతో అన్నాను : "చూశావా కాంతం, ఎన్ని విధాలచూచినా మన సీను సంబంధమే నయం అనిపిస్తున్నది !"

"నిజమే. ఆ సంగతీ నేను గ్రహిస్తూనే ఉన్నాను. అయితే ఏంజేస్తాం. వదిన అల్లాగ బిగిసి కూర్చుంటే !"

"కాంతం, నేను ఒకమాట చెబుతాను విను. మనం ఆడపిల్ల గలవాళ్ళం. కాస్త తగ్గే ఉండాలె !"

"అయితే ఏంజేయమంటారు ?"

"మా చెల్లెలునే బ్రతిమిలాడు."

"నాకేం కర్మం అండీ, కాళ్ళా వేళ్ళబడి బ్రతిమిలాడిందాకా ?" అన్నది కాంతం.

సంబంధాలు దొరక్క, నేను పడుతూఉన్న అవస్థలన్నీ చూస్తూకూడా కాంతం ఇంకా అల్లాగ మాట్లాడటం

చూస్తే నాకు ఒళ్ళు మండిపోయింది. అందుకని అన్నాను. "నీవు బ్రతిమిలాడక తప్పదు"—అని.

"ఏం-ఏందుకుతప్పదూ ?"—

"ఎందుకు తప్పదా ?.........ఆడపిల్లను కన్నావు కాబట్టి !"

"నేను వెళ్ళి ఇక ఆవిడను బ్రతిమిలాడ నండీ—ఏమన్నా కానీ"—అన్నది కాంతం కోపంగా.

నేనూ కోపంగా ఉన్నాను. "ఎవనికోసం బ్రతిమిలాడు తావే ! నీ కూతురికోసం ! చూస్తానుగా, నీవే బ్రతిమాలు తావో నీ తల్లో జేజెమ్మో బ్రతిమిలాడు తుందో !" అని ఇల్లాగ నాలుగు మాటలూ విసురుగా అని ఉత్తరీయం ఝాడించి పైన వేసుకొని బైటకు వెళ్ళిపోయాను.

౬

నేను పరాయిగా సంబంధాలు చూస్తున్నట్లు తెలిసి, మా చెల్లెలుకూడా తన కొడుక్కూ ఆ నెలలోనే పెండ్లి చేయాలని గట్టి ప్రయత్నాలు సాగించింది. మా సుశీకి పెళ్ళి అయ్యే రోజునే తన కొడుక్కూ పెండ్లి కావాలట !

"నా కొడుక్కు పెండ్లి కాదనే. అనుకొంది కామాలు మా వదిన ! చూస్తాను ఎందుకు కాదో !" ఇల్లాగ పంతాలు పలికిందట మా చెల్లెలు.

ఈ మాట నాకు చెప్పుతూ కాంతం అన్నది. "ఇదె క్కడి గోలండీ. నేను తన కొడుక్కు పెండ్లి కాదన్నానా?...

తనే...నా కూతురును...నల్లపిల్లని పేరుపెట్టి, చేసుకో నన్నది కాని! వదిన ఇల్లాగ అనటం ఏమన్నా బాగుండదండీ. మీరే చెప్పండీ!''

ఇల్లా అని కాంతం విచారంగా చూచింది.

కాంతం మనస్సు కష్టపడ్డట్లు తెలుస్తూనేఉంది. నాకూ విచారం కలిగింది. కాని ఏమీ చేసేది మాట్లాడక ఊరుకొన్నాను.

ఆ తరువాత మా చెల్లెలు తన కుమారుడికి గొప్ప సంబంధం తేవాలని ప్రయత్నాలు చేస్తున్నట్లు కబుర్లు వస్తూ ఉండేవి. కట్నాలు కూడా యిస్తామని కొందరు వస్తున్నట్లు తెలిసింది. పోనీ మనదేమి పోయింది అని అనుకొన్నాము. కాని మాకు మనస్సులో ఏదో కష్టంగా ఉండేది. కుర్రవాడు చదివింది స్కూలు ఫైనలేగదా ఏంజూచి యిస్తున్నారు ఇంత డబ్బు! అని మా సందేహం.

అసలు వాళ్ళు ఎందుకు రావాలె? వారు రాకపోయినట్లయితే మా చెల్లెలు మా పిల్లను చేసుకొంటానికే ఆశపడేది. వీళ్ళంతా రాబట్టే మా చెల్లెలుకు వీళ్ళు పిల్లను యిస్తే ఎంత, ఇయ్యకపోతే ఎంత అనే ధీమా కలిగింది. ఇల్లా అనుకొని మేము ఆ వచ్చినవాళ్ళను అసహ్యించుకోటం మొదలుపెట్టాము.

''వస్తారం—యిక్కడి ఏదో ఉందని వస్తారు. అసలు సంగతి తెలిస్తే వచ్చినదారినే వెడతారు'' అని కాంతం

తనలో తాను అనుకొని తృప్తిపడుతూ ఉండేది. అంతేకాని నిజంగా లగ్నాలు పెట్టుకోపోతున్నారనీ, కొంప లంటుకు పోతున్నాయి అనీ మాకు నాంచారమ్మగారు చెప్పిందాకా తెలియనే తెలియదు.

ఆవిడ వచ్చి "కాంతమ్మ, కాంతమ్మ మీ వదిన భర్త లాటుకొడుతున్నదే. మీ మేనల్లుడికి కర్నూలు నుంచి ఓ మంచి సంబంధం వచ్చింది. వెయ్యినూటపదహార్లు కట్నంట. ఆడ బొడుచుకు ఇవ్వాలిసింది, ఇతర లాంఛనాలు కాక"... అని చెప్పింది.

ఈ మాట వినేసరిక కాంతం గుండె దడ దడ కొట్టు కొన్నది. ఈ కుర్రవాడిదగ్గర ఏదో ఆకర్షణ లేకపోతే పై వాళ్ళు వచ్చి ఇంత డబ్బు ఎందు కిస్తానంటారు ?

చూస్తూ ఉండగానే పీడిని, గద్ద తన్నుకు పోయినట్లు ఎవరో తన్నుకుపోయేలా గున్నారు. అయిన సంబంధాన్ని ఇల్లాగ పరాయివాళ్ళకు అప్పజెప్పటం ఏమంత మంచిపని కాదని కాంతానికి తోచింది.

కాంతం నాంచారమ్మతో అన్నది. "సంతోషమే గాని అక్కయ్యా, అయితే ఏంజూచి ఇస్తున్నారమ్మా ఇంత లేసి కట్నాలు ?"

"ఏంచూడాలే కాంతం ! ఈ కాలంలో మొగపిల్లలు దొరుకుతున్నారా అసలు, ఇంత వెర్రి బాగుల దానివేమే అమ్మాయి నీవు! అందులో కాస్త చదువుకూడా ఉందాయె;

ఇంకేం కావాలె అమ్మాయి. నెయ్యేమిటేవ్ ! ఎంతైనా యిస్తారనుకో''—అన్నది నాంచారమ్మగారు.

ఈ మాటలు కాంతం మనస్సుపైన పని చేసినయి. తన కేదో అన్యాయం జరుగుతున్నటు తోచింది. ఇంకోనిమిషం ఆలోచించినమీాదట ఆమెకు తోచింది. తనే తనకు అన్యాయం చేసుకొంటున్నట్లు.

ఇంతలోకే నాంచారమ్మ అన్నది ! అమ్మాయి నిన్ను ఒకమాట అడుగుతాను. ఏమీా అనుకోకేం అమ్మా. నీ కూతురుండగా మీా వదినె ఇల్లాగ పరాయిసంబంధం చూస్తున్నది ఎందుచేతనే అమ్మాయి ?...నీవు మటుకు చూస్తూ ఊరుకుంటావేం, అయినసంబంధం అల్లాగ పోతుంటే ?''

కాంతం విచారంగా అన్నది. ''అవును అక్కయ్యా, అయినసంబంధమే. అయితేమటుకు కాళ్ళా, వేళ్ళా పడి బ్రతిమిలాడిందాకా మన కేంఖర్మం చెప్పు అక్కయ్యా. ఒకటి రెండుసార్లు అడిగితే ఏదో ముభావంగా ఊరుకొన్నది. 'సరే, అని నోటితో అనదమ్మా, ఆవిడ నోటి ముత్యాలన్నీ రాలి పోతయ్యానో ఏమిటో మరి !''

''నీవు గట్టిగా అడగలేదటగా ?'' అన్నది నాంచారమ్మ ''ఇంకేం గట్టిమ్మా ! ఇంతకంటె ఏం గట్టిగా అడుగుతారమ్మా ?'' అన్నది కాంతం.

''అదిగాదే అమ్మాయ్. నేనొక మాట చెపుతాను విను. మనవాళ్ళను నలుగురునీ పిలిచి కూర్చోబెట్టి అందరి

ఎదుటా అడుగు, చేసుకోంటూవా అని, అప్పటికీ బెట్టుచేస్తుందీ పోనీ నలుగురూ దాన్నే అంటారు. ఎందుకు చెప్తున్నానో విను అమ్మాయి, మీ మేనల్లుడు ముఖాన రాజాకళ ఉండేదే కాంతమ్మా! నీవు కనిపెట్టావో లేదో — వాడు అదృష్ట వంతుడు. సుశీని వాడికిస్తే ఇద్దరూ ఈడు జోడుగా చక్కగా ఉంటారు. అంతగా అయితే మీ వదినను బ్రతిమిలాడినా తప్పులేదే అమ్మాయి!" అని నాంచారమ్మ సలహా చెప్పింది.

"ఆ, ఈవిడగారిని బ్రతిమిలాడుతానా ఏమిటే! పోనిద్దూ ఈమాత్రం సంబంధం దొరక్కపోతుందా ఏమిటీ" అన్నది కాంతం బింకాన్ని వదలకుండా, అన్నదేకాని కాంతానికి మనస్సులో చాలా కష్టంగా ఉంది, వదినతో సంబంధం పోతున్నదే అని?

పరాయిగా యిస్తే ఎన్నితిప్పలు! వాళ్ళు ఎటువంటి వాళ్ళు వస్తారో! వదినా మర్దళ్ళు చిన్నప్పటనుంచీ కూడా ఎంతో స్నేహంగా ఉంటూ ఉండేవాళ్ళు. పిల్లవాడికి కాస్తో కూస్తో ఆస్తిఉంది. అన్నివిధాల అనుకూలమైన ఈసంబంధం పరాయిగా పోతుంటే చూస్తూ ఊరుకోటం ఎల్లాగాఅని కాంతం చాల పరితపించింది కాని వదినను బ్రతిమిలాడ టానికి ఆమె మనస్సు ఒప్పుకోలేదు.

నేను సంబంధాలకోసం అన్వేషణ మానలేదు. ఎన్నోసంబంధాలు చూశాను కాని మనసుకు నచ్చిన సంబంధం ఒకటీ కుదరలేదు.

ఒకరోజున ఓతమాషా జరిగింది. ఎవరో ఒకాయన ఇద్దరు ముగ్గురు బంధువులను వెంటపెట్టుకొని వచ్చాడు మాఅమ్మాయిని చూడటానికి. ఆయన ఒక జమీందారుడు కావలసినంత ఆస్తిఉంది. గొప్ప సంపన్న కుటుంబం. నౌకర్లు, చాకర్లు ఉన్నారు. కట్నంకూడ ఏమీ ఇయ్య నక్కర లేదన్నారు. కాని వయస్సు ముప్పది అయిదు అని చెప్పాడు కాని, నలభైకి తక్కువ ఉండవు.

"వయస్సు కాస్త ఎక్కువైతేమటుకు ఏం? ఈసంబంధం బాగుంది నాకు. ఆస్తిఉంది. నాబాధ్యత తీరుతుంది. పిల్లకూడా సుఖపడుతుంది" అన్నాను నేను.

కాంతం కళ్ళనీళ్ళు తుడుచుకొంటూ "పిల్లగొంతు కోస్తారా, డబ్బుకు ఆశపడి. చాల్లే ఊరుకోండి. ఎవరైనా వింటే నవ్విపోతారు" అన్నది.

కాంతం అన్నట్లే అయింది. ఈకొత్త పెండ్లికొడుకును చూడటానికి చాలామంది ఇరుగూ పొరుగూ వచ్చి నవ్వుకుంటూ వెళ్ళిపోయినారు.

ఆయన మాయింటికొచ్చి వెళ్ళిన దగ్గరనుంచి ఊళ్ళో ఒక పుకారు పుట్టింది. ఫలానివారి అమ్మాయికి ముసలి మొగుడు దొరికాడని!

మా అమ్మాయి పక్కయింటి కెడితే ఆ ఇంటావిడ ముక్కుమీద వేలువేసుకొని అన్నదట: "చూశావుటమ్మా

విపరీతం ; ఈ పిల్లనేమిటి, ఆముసలోడి కియ్యటమేమిటి ? ఎంత దుర్బుద్ధిగల జనిమలుంటారు అయితే మనుష్యుల్లో !—''

మా సుశీ ఏడుస్తూ ఇంటికొచ్చి తల్లితో చెప్పింది. కాంతం సుశీని దగ్గరకు తీసికొని ఓదార్చి, "నీకేం ఖర్మమే అమ్మా, ముసలి మొగుణ్ణి కట్టటానికి ! రేపీపాటికి దొరగారు తీసుకొచ్చి జైమంటూ పెండ్లి చేయకపోతే నాకు !'' అని అన్నదట.

ఆ రోజునుంచీ కాంతం ప్రాణం తల్లడిల్లి పోయింది, సుశీకి ఎల్లాగ పెండ్లి అవుతుందా అని. సంబంధాలు చూస్తునే ఉన్నాము, అది గాదని ఇదీ, ఇది కాదని అదీ !

మా మేనల్లుడు సీను ఒక రోజున మా యింటికి వచ్చాడు. అసలు వాడు మా యింటికి ఎప్పుడూ వస్తూనే ఉండేవాడు, ఈ మధ్య రావటం లేదు గాని. నరసారావుపేట నుంచి మా అమ్మ వచ్చింది. కూతురూ కొడుకూ ఒక ఊళ్ళోనే ఉన్నాము. ముందు కూతురు ఇంటికి వెళ్ళింది. సాయంత్రానికి మా యింటికి వస్తుంది. ఆ సంగతి చెప్ప టానికే మా సీను వచ్చాడు.

సీను "అత్తయ్యా అత్తయ్యా" అంటూ, వంట ఇంట్లోకే వెళ్ళి ఈ కబురు చెప్పాడు.

కాంతం పీటవేసి సీనును కూర్చోమని ఏమోమాటల లోకి దింపింది.

సీను ముఖం కళకళ లాడుతూ అంచక్కా ఉండటం కాంతం ఈసారి మరీ వివరంగా చూచింది.

"చీ పరాయిగా సంబంధచూడటం ఏమిటి నిక్షేపం లాంటి మేనరికం ఉండగా!" అని ఆమె మనస్సులో అనుకొని ఉంటుంది.

కాంతం సీనుతో చాలాసేపు మాట్లాడింది, మాటల సందర్భములో అడిగింది "ఏం నాయనా నీకు సంబంధాలు వస్తున్నాయటగా, అంతా అనుకొంటున్నారు, నిజమేనా?

"ఎవరనుకుంటున్నారు అత్తయ్యా! మా అమ్మ, నాన్న అనుకోటంలేదే" అన్నాడు. ఎంత తెలివిగా అన్నాడు! ఎంత ఊహతో అన్నాడు! తనకు పరాయిసంబంధాలు వస్తున్నాయి అంటే అత్తకు సంతోషంగా ఉండదని గ్రహించే అల్లా అని ఉంటాడు. కాంతం ఎంతో సంతోషించింది.

కాసేపు మాట్లాడినతర్వాత సీను "కాసిని మంచి నీళ్ళు యియ్యి అత్తయ్యా" అన్నాడు. అప్పుడు ఆవిడ మడికట్టుకొని ఉంది. అందుకని, సుశీని పిలిచి "బావకు మంచినీళ్ళు కావాలట తీసుకరావే అమ్మాయ్" అని చెప్పింది.

సుశీ గదిలోనే ఉండి పలికి సరే నన్నది. కాని ఎంత సేపటికీ రాలేదు.

అప్పుడు సీను అన్నాడు, "చూశావా అత్తయ్యా, సుశీకి ఎంతపొగరో, సేపు చెప్పి ఎంతసేపు అయింది ఇంత వరకు రాకపోయె! దీని పొగరు అణిచే ఉపాయం ఏమిటి అత్తయ్యా?"

కాంతం అన్నది. "నీవు పెండ్లిచేసుకొని దీని పొగరు అణచవోయ్ అల్లుడా." ఈ మాటమీద, "అట్లాకాదు అత్తయ్యా, దీన్ని అరవై ఏండ్ల ముసలాడికిచ్చి పెండ్లి చేద్దాము. దాంతో దానిపొగరు చప్పగా అణుగుతుంది!" అన్నాడు అల్లుడు. అంతా నవ్వుకొన్నారు.

ఇంతలో సుశీ "తెచ్చానే అమ్మా. బావపాపం ఎండలో వచ్చాడని చల్లని షర్బత్ చేసి తెచ్చానే," అంటూవచ్చి గ్లాసు బావకు ఇచ్చి, చేతికి అతికివున్న నీళ్ళు అపని బుగ్గపైన చిలకరించింది.

మా మేనల్లుడు నవ్వుతూ, "చూశావా అత్తయ్యా, సుశీ ఏం జేస్తున్నదో, నామీద నీళ్ళు చల్లుతున్నది. దీన్ని నేను చేసుకోనమ్మా" అని చివుక్కున లేచి నవ్వుకుంటూ వెళ్ళిపోయినాడు.

కాంతం ఈదృశ్యం చూచింది. ఆవిడకు కడుపు నిండిపోయింది. సుశీకి ఎవరు భర్త కావలసి ఉందో, ఆవిడ ఆక్షణంలో నిర్ణయించుకో గలిగింది.

ఆతరువాత కాంతం నాదగ్గరకొచ్చి ఇట్లాఅన్నది. "చూడండి. మీరు ఏసంబంధమూ చూడనక్కరలేదు. వేరేసంబంధం చూడాలని అనుకొని చాలాబుద్ధి తక్కువగా ప్రవర్తించాను. ఇప్పుడు అంతా తెలిసొచ్చింది. వదిన కాళ్ళ మీద పడటానికి కూడా నాకేమీఅభ్యంతరం లేదు."

ఆ సాయంత్రమే మా అమ్మ వచ్చి ఇట్లా అన్నది. "నీవు పిల్లకు పరాయి సంబంధంచూస్తున్నావని తెలిసి నేను

పరుగెత్తుకొని వచ్చాను. నీవు చేస్తున్నపని ఏమీ బాగుండ లేదే కోడలా. చిన్నప్పటి నుండీ నేను అనుకొన్నాను. వీళ్ళి ద్దరికీ పెండ్లిచేయిదామని. నీవుపిల్లను పరాయిగా ఇస్తే నాకు చాలా కష్టంగా ఉంటుంది. ముసలిదాని మాట తీసివేయకు అమ్మా ఇటు కొడుకు. అటు కూతురు. వీళ్ళు ఇద్దరూ వివాహ్యం పొందితే నా హృదయం సంతోషిస్తుంది.''

''నేను వద్దు కాదన్నానా అత్తయ్యా!వదినే చేసు కోనన్నది కాని'' అన్నదికాంతం.

''నీవు గట్టిగా అడగలేదని అదంటుంది. ఎందుకే యిదంతా అమ్మాయ్. ఇవ్వాళ సాయంత్రం రమ్మన్నాను. నీవు మళ్ళీ నాఎదుట అడుగు. ఏమంటుందో నేనుచూస్తాను?'' అన్నది మా అమ్మ.

ఆరోజు సాయంత్రం మా చెల్లెలు రావటం తోనే మా కాంతం ఎదురుగా వెళ్ళి కౌగలించుకొని, తీసికొచ్చి కూర్చోబెట్టి, చెయ్యి పట్టుకొని నీవు మా సుశీనిచేసుకోకత ప్పదు వదినా'' అన్నది. కాంతం కళ్ళ నీళ్లు కూడా పెట్టు కొన్నది.

మా చెల్లెలు కాంతాన్ని కౌగలించుకొని ''అదేమిటి వదినా. నేను సుశీని చేసుకోనని ఎప్పుడైనా అన్నానా? పిల్ల వాడు ఒప్పుకొంటే నా అభ్యంతరం ఏమీ లేదమ్మా'' అన్నది.

ఈ మాటలు వింటూన్న మా అమ్మ సంతోషంతో పొంగిపోయింది. ఆవిడన్నది- "ఆ పిల్లవాడు ఒప్పుకోనేది ఏమి?" అని.

అయినా అడిగి తెలుసుకోటం మంచి దని అంతా అన్నారు. సుశీని ముస్తాబు చేసి తీసుకొచ్చి తివాసీపైన కూర్చో బెట్టింది. దానికి ఎదురుగా సీనును కూర్చోపెట్టాము.

ఒకరిని ఒకరు కాసేపు చూచుకొన్నారు. దానితరువాత కాంతమే అడిగింది సీనును. "ఏం నాయనా! సుశీని చేసుకొంటావా?"

తప్పకుండా చేసుకొంటాడని మా అందరి నమ్మకం, ఊరికే లాంఛనంగా అడిగినా.

కాని సీను తల గిరా గిరా త్రిప్పి "నేను చేసుకోను" అని స్పష్టంగా చెప్పాడు.

మేమంతా నిర్ఘాంతపోయాము. కాంతం తెల్లపోయింది. ఇదేమిటి ఇల్లా అయిందేరా భగవంతుడా అనుకొన్నాము, అంతా.

"ఎందుకు చేసుకోవురా ?

పిల్ల అందంగా లేదా?

ఏంరా, ఎందుకు చేసుకోవు?"

అని అందరూ ఒక్కసారి ప్రశ్నలు వేశారు. వాడు ఏమీ మాట్లాడలేదు. బ్రతిమిలాడి అడగంగా అడగంగా చివరకు బైటపెట్టాడు. కారణం ఏమిటి అదీ ?

సుశీని ముందు ముసలివాడికి ఇస్తామన్నారట! ముసలివాడికి ఇస్తామన్న పిల్లను చేసుకోవటం తనకు తలవంపులట!

మా సీను చెల్లెలు ఒకతె వుంది పదేండ్లపిల్ల, భడవా. అది ఎగిరి గంతులేస్తూ "చేసుకోకురా అన్నయ్యా. ఛీ-ముసలాడికి ఇస్తానన్నపిల్లను నీ వెట్లా చేసుకొంటావురా? ఎబ్బే! వద్దు" అనటం సాగించింది.

అక్కడకూచున్న పెద్దలంతా "నిజమే పెండ్లి కొడుకు పెట్టిన అభ్యంతరం సరియైనదే" అన్నారు.

అయితే ఒకటి చెప్పారు.

ముసలివాడికి ఇస్తానన్న దోషంపోవటానికి అల్లుడికి, సైకిల్, రిస్టువాచీ కొని ఇచ్చేటట్లూ,

"మావదినె ముసలివాడికి ఇస్తానన్న పిల్ల ఎబ్బే, దానిని చేసుకోవద్దురా అన్నయ్యా" అనిఅనకుండా ఉండేం టందుకు ఆడబొడుచుకు యాభైరూపాయలు.

ఈ రహస్యం ఎవ్వరితోనూ చెప్పకుండా గుట్టుచ క్కంగా పెండ్లిచేసుకొని పొయ్యేందుకు వియ్యపురాలికి నూట పదహార్లూ ఇచ్చేలాగున పెద్దలందరూ ఏర్పాటుచేశారు. ఎట్లా గయితేనేం సుశీపెండ్లి అప్పటికి నిశ్చయమైంది. తల్లిప్రాణం సంతోషించింది.